

מבוא

אינטגרציה מוגדרת כמהלך של מיזוג חינוכי בין תלמידים בני קבוצות חברתיות שונות. מטרתן המוצהרת של רפורמות בחינוך היא לשלב יותר ויותר תלמידים במערכת, ולהעלות את ההישגים הלימודיים ועל ידי כך לאפשר להם השתלבות טובה יותר בחברה. במדינת ישראל כמדינה צעירה בעלת מאפיינים של חברת מהגרים עלה נושא האינטגרציה במהלך השנים במערכת החינוך ועורר וויכוחים ואמוציות רבות מכל הצדדים. ב-1953 התקבל חוק של ביטול הזרמים הקיימים במערכת החינוך בישראל, ונקבע שהזרמים יהיו- זרם ממלכתי, זרם ממלכתי דתי, זרם עצמאי, והזרם המגזר הערבי. בחברה הישראלית בכלל ובמערכת החינוך בפרט התקיימו פערים גדולים מאוד בין אוכלוסיות שונות, אשכנזים מול מזרחיים, חילונים מול דתיים, פריפריה לעומת המרכז, ויהודים לעומת ערבים.

תהליך האינטגרציה בחינוך אמור היה לפעול לפתרון וקירוב של הזרמים והאוכלוסיות השונות. מדינת ישראל היא בין המדינות הבודדות אשר אימצו את פתרון האינטגרציה במערכת החינוך באופן מערכתי. בשנת 1966 מינתה הכנסת וועדה בראשותו של חבר הכנסת אלימלך רימלט לבחינת מבנה החינוך בישראל. ב-1968 אימצה כנסת ישראל את הצעות הוועדה הפרלמנטרית לחינוך בראשותו של ד"ר אלימלך שמעון רימלט, ובכך יצאה לדרך הרפורמה בחינוך. הוחלט על מעבר ממבנה דו שלבי (שמונה שנות יסודי וארבע שנות בית ספר תיכון), למבנה תלת שלבי (בית ספר יסודי א-ב, חטיבת ביניים ז-ח כחלק מבית הספר העל יסודי, וחטיבה עליונה – כיתות י- יב). מחקרים רבים מצאו כי קיים קשר הדוק בין הישגי התלמידים לרקע הסוציו אקונומי שממנו הגיעו. בעקבות זאת נעשה ניסיון לשלב בין תלמידים משכבות סוציואקונומיות נמוכות בבתי ספר "חזקים". חטיבות הביניים הוקמו בכדי להוות מודל לאינטגרציה חברתית, על ידי הבאת ילדים ממעמדות שונים לאותו בית הספר. האינטגרציה עוררה התנגדות רבה בקרב אוכלוסיות שונות. כמובן שהורים מבוססים יותר התנגדו לתכנית, אך בחלק מהמקרים גם הורים משכונות מצוקה התנגדו למהלך כיוון שלא רצו להוציא את ילדיהם מאזור מגוריהם הקרוב, גם חלק מהמורים יצאו נגד המהלך והביעו את חוסר שביעות רצונם. למרות ההתנגדויות תכנית האינטגרציה יצאה לדרך ופעלה במשך שנים רבות. האינטגרציה של ילדי האתיופים בניסיון לשלבם במערכת החינוך הרגילה היא ברובה כישלון, ו"אינטגרציה על הנייר" (מששה, 2013). במהלך השנים נשמעו דעות בעד ונגד האינטגרציה בחינוך, מרבית המחקרים אוששו את דעות המתנגדים ועל פיהם האינטגרציה בחינוך בישראל לא מהווה הצלחה. (רוסו, 2016).

1. איך הרשויות המקומיות משפיעות על האינטגרציה.

רעיון האינטגרציה נשמע על פניו כאידאל שאינו יכול להיכשל, אבל למעשה יצירת שוויוניות בחינוך על ידי הפגשתם של ילדים מכל חלקי החברה, אינו עומד בדרך כלל למרבית הצער במבחן המציאות. למעשה יש מקום להאמין כי עקרון הבחירה החופשית מעמיק ומגביר במקרים רבים את הפערים בחברה ובמערכת החינוך.

בישראל יש היום 262 רשויות מקומיות, מרבית הסמכות החינוכית מרוכזת למעשה בידי משרד החינוך, אבל גם בידי לרשויות המקומיות יש תפקיד ביצועי משמעותי בייחוד מבחינת האחריות על הקמת בתי ספר ועל אזורי הרישום. כך שלמעשה הרשויות המקומיות היו אחראיות במשך רוב השנים על יישום האינטגרציה בחינוך. אחת הבעיות שנבעה מכך היא שרשויות חלשות יותר בעלות אוכלוסייה ממעמד נמוך סבלו מעזיבה של תלמידים חזקים לבתי ספר באזורים מבוססים יותר, תוצאה ישירה של פתיחת אזורי הרישום. מרבית הרשויות המקומיות שיתפו פעולה במהלך השנים עם נושא האינטגרציה, אולם ב-15 שנים האחרונות התמיכה בפרויקט יורדת. פתיחת אזורי הרישום פותחת לכאורה מקום לשוויון הזדמנויות לכל התלמידים, אבל למעשה לא כולם יכולים לעשות בחירה נכונה בגלל שיקולי מרחק, קרבה לבית הספר, חברים ועוד. (חושן, 2016). רפורמה בחינוך מוגדרת כהליך אשר בא לעשות שינוי מלמעלה למטה, אחת הבעיות במערכת החינוך היא אי שיתוף המורים, כלומר הדרג המבצע בתהליך התכנון וההחלטות לגבי הרפורמה המתוכננת. מטרות הרפורמה בחינוך הן להעלות את הישגיהם של כמה שיותר תלמידים, ולאפשר להם השתלבות עתידית טובה יותר בהמשך דרכם החברתית והמקצועית.

הרפורמות במערכת החינוך בישראל-

חוק חינוך חובה 1949, חובת חינוך חובה חינוך לגילאי 5-14.

חוק חינוך ממלכתי 1953- רפורמה מבנית שמטרתה לקבע מסגרת לחינוך ממלכתי של המדינה ולא חינוך על יד מפלגות פוליטיות.

הקמת חטיבות הביניים- 1968, ברפורמה זו היו שלושה מרכיבים משולבים-

הארכת חוק חינוך חובה בשנה 5-15. בית ספר יסודי שש שנות לימוד בלבד, כאן נוצרו חטיבות הביניים. חטיבות הביניים אמורות ליצור "אינטגרציה חיובית" על ידי קליטת תלמידים משבות סוציאקונומיות שונות, מבתי ספר יסודיים שונים. רפורמה זו לקחה זמן עד אשר יושמה בשטח, ונתקלה בהתנגדויות רבות. למעשה עד היום יש רשויות מקומיות (כגון רמת גן) אשר סירבו לפתוח חטיבות ביניים אצלן. (וידסלבסקי, 2011).